

VALENTZIAKOTIK IKASI BEHAR DUGUNA: **EMAN ARNASA LURRARI**

Mediterraneoan tanta hotz batek eragindako triskantzak erakutsi digu gizakiak noraino sartu dezakeen hanka. Klima larrialdia sortzeaz gain, bere kalte humanoak eta ekonomikoak anplifikatu ditugu. Copernicusen datuen arabera, 400 kilometro koadrotik gora lur geruza artifizializatzen da urtero Europan, kontrolik gabeko hirigintzaren erruz. Ondorioz, gune urbanoetan goitik behera datorren ur erauntsiaren indarra biderkatu egiten da, hondamendi bihurtzeraino, Valentzian ikusi dugun bezala.

 URKO APAOLAZA AVILA **UNAI BEROIZ**

Goi geruzako depresio hotz batek –gaztelaniazko sigletan DANA bezala ezagutzen duguna– Andaluzia, Murtzia, Gaztela-Mantxa eta, batez ere, Herrialde Katalanetako Valentzia astindu zituen urriaren 29an, ehunka hildako eta desagertu eraginda. Ohituta gauzkate halako katastrofeak telebistan espektakulua bailiran ikusten, Hegoalde Globaleko herrialde txiroetan gertatzen direnean. Baina oraingoan pantailetakoz zooma gertuago sentitu dugu, nahiz eta antzekoak gertatu izan diren ez askoz urrutiago. Esaterako, Libian, pasa den urtean *Daniel* ekaitzak gutxienez 11.000 hildako utzi zituen, bi urtegitako presak hautsi ondoren. Zein akordatzen da?

Ekaitz batek astindu du Valentzia, eta astindu hango herritarrak bezala Espainiako Estatuko politika. Larrialdia kudeatzeko espainiar agintarien eta patronalaren jokabide patetikoak –ez esateagatik kriminalak– bereganatu du arreta mediatikoa, eta garrantzitsuak diren beste gai batzuk alboratu dira eztabaidatik, tartean klima aldaketa eta hori bera sortzen duten faktore androgenoak.

ZER DIO URAREN KULTURA BERRIA FUNDAZIOAK?

Uraren zikloa ikertzen ibilbide luzea egina duen Zaragozako Uraren Kultura Berria fundazioak, Valentziako hondamendia areagotu duten arrazoietakoa ba-

tzuk zerrendatu ditu: uholde-arriskuko eremuen okupazioa; nekazaritza espazio gero eta intentsiboagoak; drainatze naturala eragozten duten garraio-azpiegiturak; uholdeen kontrako alferrikako obrak, dikeak eta ur bideratzeak...

Faktore nagusien artean, lurraren “inpermeabilizazio geldiezina” ere badago: dela zabalkunde urbanistikoenatik, dela bestelako obrenatik, ura ez da lurtean infiltratzen eta tsunami baten gisan irristatzen da hormigoibiluzitik. “Azpiegitura hauek uraren abiadura eta bere suntsipen ahalmena handitzen dute arroan behera”, dio fundazioak *¿Por qué están aumentando los daños por inundaciones?* (Zergatik ari dira handitzen uholdeen kalteak?) txos-

Rambla del Poyo, Paiporta.

tenean. Fenomeno horren adibide dramatikoa litzateke Valentziako l'Horta de Sud deituriko hegoaldeko lur emankorrean gertaturikoa.

Paiporta, Catarroja, Aldaia, Alfafar... Hondamendiaren "zero" gunean ur erauntsiak 75.000 etxebizitza kaltetu dituela kalkulatu du Valentziako Unibertsitateak, baita poligono industrial ugari ere. Denera, urbanizaturiko 3.800 hektarea. "Giza galerak eta kalte ekonomikoak anplifikatzen dituen arrazoi nagusia da ibai eta erreketako espazioetan eraiki dela", dio ahobizarririk gabe modelizazio hidrologikoan aditua den José María Bodoquek *The Conversation* hedabidean.

Begiratu ingurura, eta ikusiko dituzu hirien tamainako auzo erraldoi berriak

nonahi: erriberetan, mendi muinoetan... Ez aipatzearren logistikarekin edo energia berriztagarriekin zerikusia duten beste hamaika makro-azpiegitura polemiko.

ORBAN GORRIA MAPAN

Europako Ingurumen Agentziak dio 2006tik 2015era urtero, batez beste, 429 kilometro koadro lur geruza artifizializatu zela Europan. Ideia bat egitearren, Trebiñuko konderriak duen azaleraren ia bikoitza da hori. Frantziako eta Espainiako Estatuak artifizializatu zuten lur gehien urte horietan: 572 eta 416 kilometro koadro, hurrenez hurren. Europar erakundeek kontzeptu bat dabilte fenomeno hori deskribatzeko: lurzorua zigilatzea.

Copernicus satelitearen mapetan xehetasun osoz ikus daiteke noraino "zigilatu" dugun lurra. Hamar metrotik behin puntu gorri bat. Valentziako periferia osoa dago orban gorritz estalita, baita Euskal Herriko eremu zabalak ere: Donostiatik Goierrira, Ibaizabaldik Durangaldera, Gasteiz eta Iruñeko zonalde periurbanoak, eta batez ere Baiona eta Biarritz arteko bizitegi zabalak.

Hormigoizko egitura prefabrikatuak, basaltzoko zolak, asfaltzoko errepi-deak... material iragazgaitz ugari erabili eta euri-urak etengabe kanalizatzen dira. Baina horrekin lortzen dena da erauntsien indarra biderkatzea, jendeak sare sozialetan ikaratuta biral bihurtu dituen Valentziako bideo horietan age-

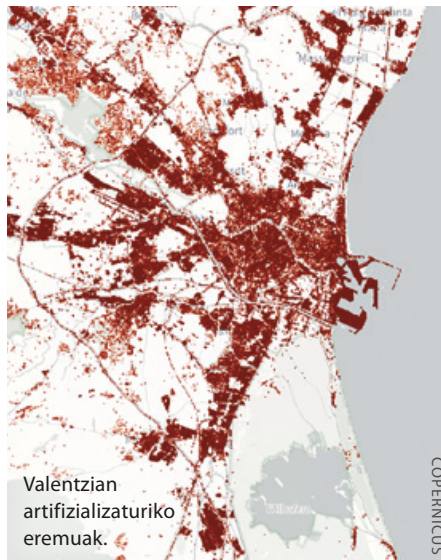
Autoak Paiportan, Rajoleria adreilu musearen ondoan.

ri den bezala: kaleak tobogan hilgarri bihurtuta, urak autoak eta etxeak aurretik eramaten.

“EGOERA OSO LARRIA UTIELEN...”

Urriaren 29a, arratsaldeko 15:20: “Egoera oso larria Utielen (...). Uholdeak sortuko dituzten euri-jasak (...). Ez atera etxetik guztiz beharrezkoa ez bada (...). Mapa honetako balioak zaharkituta daude, gainditu egin dira (...) Euriak Jucar ibaiaren bide erdian bota du; ur hori guztia jaitsi egingo da eta herri askori eragingo die!”. Horrela jo zuen alarma Victoria Rosell meteorologoak À punt Valenciako telebista publikoko albistegietako tartean.

Paiportan, telebistan eguraldia entzutean herritar askok harrিতuta begiratu zuen leihotik, ordu horretan ez baitzuen euririk ere ari. Gorago, baina, 500 litro bota zuen. Agintariek ez zien abisatu “infernua zetorrela herrira”, Vilaweben irakurri dugun bezala. Hori da ura kontrolatu nahi izatearen beste ondorioetako bat, segurtasun sentsazio faltua emateaz gainera, albo-kalteak ondoko herriak jasaten dituela.

Valentzian artifizializaturiko eremuak.

Antonio Aretxabala geologo ezagunak Onda Vasca irratiko podcast batean gogorarazi du antzeko zerbait gertatu dela Iruñean: “Ikusten ari gara, Argan, uhaldiak saihesteko historikoki egingako obrek arazo larriagoak ekarri ditzutela azkenean”. 2021eko abenduan

Iruñeko Arrotxapea auzoa ez ezik, Burlata eta beste hainbat herri urpean utzi zituen uholdeaz ari da.

Valentziako Turia ibaiaren kasuan, oraindik aztertzeke dago 1957ko *Gran Riuà* eta geroko obrek nola funtzionatu duten. Baliteke Francoren erregimenak eraikitako ubide berriak hiriaren erdigunea “salbatu” izana, baina autobidez inguratuta dauden hegoaldeko herri eta auzo langileak sakrifikatu dira ordainetan.

AUTOAREN MENPE DAUDEN HERRIAK

1980ko hamarkadan Valenciako aldaketa handia bizi izan zuen populazio eta mugikortasunari dagokionez: “Garraio pribatua sustatu zen, garraio publikoa murriztu, eta nekazal eremuen gainbehera hasi zen”. Josep Boira geografoaren hitzak dira, Valenciako Unibertsitatean irakaslea eta Mediterraneoko Korridore proiektuaren sustatzaile nagusietakoa, hortaz eskuinak “erradikala” deitua izateak batere susmagarria ez dena.

Agenda Pública webgunean idatzirik artikuluaren garbi hitz egin du Boi-

ELKARTASUNA

Denboraleak kalteturiko Valentzia hegoaldeko herrietara jende andana joan da lohia garbitzera. Herrialde Katalanetako sare komunitarioak ere aktibatu dira. Alfafarren, esaterako, Alcosa Parkea izeneko auzo txiroan, bazterkeria sozialaren kontra urte luzez borrokan aritu den Koordinadora de Colectivos del Parke proiektuko kideak buru-belarri aritu dira garbiketean. Brigada solidarioetan antolatu dira horretarako: "Ahaztuenak gara, badakigu ez dugula laguntzarik jasoko, eta horrek eramaten gaitu batzera", azaldu diote *La Directa*-ko kazetari Irene Molinari.

rak: "Noiz arte baimenduko dugu galgarik gabeko garapen jasangaitz hau, hirigintza eta lurzoru artifiziala areagotzen duena?". Bere esanetan azken urteetako garapen ereduak sustaturiko mugikortasunak "preso" dauka herritarra, lana eta zerbitzuak gune zehatzetan kontzentratzen dituelako.

Horrela uler liteke hainbeste auto kaleetan? Hainbeste jende autoetan? Lanetik etxera, etxetik autora... Agian hori ere bada beste irakasgai bat: egungo sistema ekonomikoak apenas uzten diola herritarrari denborarik eta espaziorik erreakzionatzeko.

"Arratsaldeko 20:00ak ziren, ura merkatalgunera sartzen ari zen eta oraindik ez ziguten etxera joateko esan ere egin", hala kontatu dio *La Directa* hedabide katalanari Zarako langile batek. Inditekek, Mercadonak, Carrefourrek, Ikeak eta antzeko beste enpresek, beste behin negozioa lehenetsi dutela salatu dute sindikatuek.

Horrela uler liteke hainbeste auto kaleetan? Hainbeste jende autoetan? Lanetik etxera, etxetik autora... Egungo sistema ekonomikoak apenas uzten dio herritarrari denborarik eta espaziorik erreakzionatzeko

IBILGUAK NATURARA ITZULTZEA

Zor ekologikoak sorturiko polikrisian sistema errotik aldatzea da irtenbide bakarra, 1.500 zientzialarik *Bioscience* aldizkarian argitaraturiko azken txostenean iragartzen duten kolapso sozialera iritsi nahi ez badugu. Baina horrez gain, beste neurri zehatz batzuk hartu dai-

tezke, Valentziakoa bezalako uholdeen kalteak murrizteko.

Uraren Kultura Berriaren fundazioak eman dizkigu oraingoan ere pista batzuk. Esaterako, ibaiei euren ibilgua itzularazi eta erriberak leheneratzea. Madrilgo Manzanares ibaian eta Kalifornian Los Angeles ibaian, esaterako, egin dira halako esperimenduak. Nafarroako Gobernuak badu plan bat Argaren ibilgua basoberritzeko eta berriki lurrak desjabetzeko prozesua hasi du Mediterraneo DANArekin gertaturikoa ikusita.

Nekazaritza guneean ura erretenitzeko neurriak ere proposatzen ditu Uraren Kultura Berriak: iraganean hain ohikoak genituen baratza eta soroen arteko hesi begetalak jartzea, drainatze naturalen sarea berreskuratzea... Eta hirietan ere esku-hartze ugari egin daitezkeela dio: belardiak handitu, bide-zoru iragazkorak jarri, edo hezegune artifizialak eta euri-lorategiak sortu, besteak beste. Finean, lurri arnasa eman. ●

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani 23 · 20004 Donostia

T. 943 420 624

zinkunegioptika.com

